

ČJA/P1.A/Distanční výuka/Učební text č. 3 a č. 4

1. **Tento text neopisujte do sešitů – stačí, když si to vytisknete a do sešitu vložíte.** Pouze **vypracujte domácí úkol**, který bude úplně na konci tohoto textu a pošlete mi ho na e-mail: reditel@sousvodnany.cz

2. Téma -

- **Slovní zásoba – slova jednoznačná a mnohoznačná**
- **Synonyma, antonyma a homonyma**

3. Výklad:

A) Slova jednoznačná a mnohoznačná

V rámci slovní zásoby je nutné rozlišovat slova jednoznačná a mnohoznačná:

1) Slova jednoznačná

jsou slova, která mají pouze jeden věcný význam, jedná se nejčastěji o:

- **vlastní jména** (např. Brno, Říp, Otava, Michal, Tereza apod.)
- **odborné názvy** (např. podběl, fyzika, kyslík, sonet aj.)
- **zvukomalebná citoslovce** (haf, mňau, vrr, au, brr).
- **ostatní jednoznačná slova** (např. obálka)

2) Slova mnohoznačná

jsou slova, která mají více věcných významů, jeden význam je vždy základní, další jsou přenesené (odvozené od základního významu).

Např. slovo **koruna** má tyto významy:

1. kruhová ozdoba hlavy jako odznak panovnické moci;
2. království – např. se říkalo *země koruny české*;
3. platidlo, peníze (například česká nebo švédská koruna);
4. rozvětvená část stromu;
5. vyvrcholení, vrchol (např. *Poslední román je korunou spisovatelova díla*);
6. dovršit něco, zkazit – např. Ty jsi tomu dal korunu!
7. vnitřní květní obal;
8. znaménko prodloužení tónu.

nebo slovo

kohoutek – základní význam je zdrobněle samec kura (malý kohout). Další přenesené významy jsou např.:

1. vodovodní kohoutek;
2. kohoutek u pušky;
3. luční bylina s růžovými květy.

A) Synonyma, antonyma a homonyma

1) Synonyma (slova souznačná)

Jsou to slova, která mají stejný nebo podobný význam a je možné je za určitých okolností zaměňovat. V podstatě jsou to slova, která různě znějí, ale mají základní význam stejný nebo podobný.

Např.

zvoní – cinká	plakat - brečet
chlapec – hoch	lakomý - chamtivý
dům – chalupa	obrazovka - monitor
odpočívát – relaxovat	kámen – balvan
obvyklý – běžný	vzácný - ojedinělý

2) Antonyma (slova protikladná)

Jsou slova, která mají opačný (protikladný) význam. Slovo může mít i více antonym. Některá slova antonyma nemají (např. slovo číslovka).

Např.

výhra – prohra	mokrý – suchý
hodný – zlý	hezká – ošklivá
mladý – starý	černý – bílý
sestavit – rozebrat	obr - trpaslík

3) Homonyma (slova souzvučná)

Jsou to slova, která sice stejně znějí (souzvučná), ale mají různý význam a zároveň to nejsou slova mnohoznačná. Každé z těchto dvojic slov vzniklo odlišným způsobem a samostatně, ale ve výsledku stejně znějí.

Např.

kolej (vysokoškolská ubytovna studentů – slovo vzniklo z latinského slova collegium)	x	kolej (část dráhy pro vlak – slovo od slova kolo)
ucho (lidské)	x	ucho (u hrnce)
háček (malý hák)	x	háček (hlavolam)

Domácí úkol :

- 1) Napište slova opačného významu (antonyma) k těmto slovům:
den, nahoře, vlevo, teplý, sever, pravda, prodávat, žena
- 2) Napište slova stejného nebo podobného významu (synonyma) k těmto slovům:
odvážný, poctivý, hostinec, otec, studený, mnoho, mlátit, dům

Pošlete řešení na e-mail reditel@sousvodnany.cz)